

**KELAJAK POYDEVORI: TA'LIM TIZIMIDA PSIXOLOGIK
XIZMAT KO'RSATISHNING YANGI STRATEGIYALARI**

Odilova Matlubaxon

*Andijon viloyati Qo'rg'ontepa tumani 25-umumta'lim
maktabi amaliyotchi psixologi*

Annotatsiya: *Mazkur maqolada zamonaviy ta'lim tizimida psixologik xizmat ko'rsatishning yangi strategiyalari, ularning o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishi va ta'lim samaradorligiga ta'siri ilmiy jihatdan yoritilgan. Bugungi globallashuv davrida yoshlarning ruhiy salomatligini saqlash, ularni ijtimoiy hayotga moslashtirish va psixologik qo'llab-quvvatlash muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Shu sababli ta'lim muassasalarida psixologik xizmat tizimini takomillashtirish, zamonaviy metod va texnologiyalarni joriy etish dolzarb masala sifatida qaralmoqda. Maqolada maktab psixologining faoliyati, o'quvchilarning psixologik muammolarini aniqlash va bartaraf etish yo'llari, profilaktik ishlar, psixologik treninglar hamda ota-onalar bilan hamkorlik masalalari yoritilgan. Shuningdek, ta'lim jarayonida psixologik xizmatni rivojlantirish orqali sog'lom psixologik muhit yaratish, o'quvchilarning ijtimoiy faolligi va o'ziga bo'lgan ishonchini oshirish mumkinligi tahlil qilingan.*

Kalit so'zlar: *psixologik xizmat, maktab psixologi, ta'lim tizimi, psixologik yordam, innovatsion strategiyalar, profilaktika, o'quvchi shaxsiyati, psixologik muhit, ijtimoiy moslashuv, ta'lim samaradorligi.*

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimida o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Bu jarayonda nafaqat bilim berish, balki o'quvchilarning ruhiy salomatligini saqlash va ularning psixologik rivojlanishini qo'llab-quvvatlash ham katta ahamiyatga ega. Shu sababli ta'lim muassasalarida psixologik xizmatni rivojlantirish va uning samaradorligini

oshirish dolzarb masalalardan biri bo'lib qolmoqda.

Psixologik xizmat ta'lim tizimining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. U o'quvchilarning psixologik holatini o'rganish, ularning individual xususiyatlarini aniqlash hamda turli psixologik muammolarni bartaraf etishga qaratilgan faoliyatni o'z ichiga oladi. Maktab psixologi o'quvchilarning shaxs sifatida shakllanishiga yordam berish, ularning qobiliyatlarini rivojlantirish va ijtimoiy muhitga moslashuvini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Zamonaviy ta'lim tizimida psixologik xizmatni takomillashtirish uchun yangi strategiyalarni ishlab chiqish zarur. Bu strategiyalar o'quvchilarning ehtiyojlari va zamonaviy jamiyat talablarini hisobga olgan holda ishlab chiqilishi lozim. Psixologik xizmatning asosiy vazifalaridan biri o'quvchilarning ruhiy salomatligini saqlash va ularga psixologik yordam ko'rsatishdir.

Bugungi kunda o'quvchilar turli ijtimoiy va psixologik muammolarga duch kelmoqda. Axborot texnologiyalarining keng rivojlanishi, ijtimoiy tarmoqlarning ta'siri, o'quv yuklamasining ortishi kabi omillar o'quvchilarning ruhiy holatiga ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli maktab psixologlari o'quvchilar bilan muntazam ravishda psixologik suhbatlar, treninglar va diagnostik tadqiqotlar o'tkazishi zarur.

Psixologik xizmatning samarali tashkil etilishi ta'lim muassasasida sog'lom psixologik muhitni yaratishga yordam beradi. Sog'lom psixologik muhit o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshiradi, ularning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi va ijtimoiy munosabatlarni rivojlantiradi. Bunday muhitda o'quvchilar o'z imkoniyatlarini to'liq namoyon eta oladi.

Psixologik xizmatning yangi strategiyalaridan biri profilaktik ishlarni kuchaytirishdir. Profilaktika orqali o'quvchilar o'rtasida turli salbiy holatlarning oldini olish mumkin. Masalan, bulling, agressiya, stress va boshqa psixologik muammolarni erta aniqlash va ularni bartaraf etish muhim hisoblanadi.

Maktab psixologi o'quvchilar bilan individual va guruhli ishlash orqali ularning muammolarini aniqlashi va ularga yordam berishi mumkin. Individual suhbatlar o'quvchining shaxsiy muammolarini chuqurroq o'rganishga yordam

beradi. Guruhli treninglar esa o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi va jamoada ishlash qobiliyatini oshiradi.

Ta'lim tizimida psixologik xizmatni rivojlantirishda ota-onalar bilan hamkorlik ham muhim ahamiyatga ega. Ota-onalar farzandining psixologik holatini tushunishi va maktab bilan hamkorlikda ishlashi o'quvchining rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli maktab psixologlari ota-onalar uchun turli seminarlar, maslahatlar va treninglar tashkil etishi maqsadga muvofiq.

Psixologik xizmat faoliyatida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish ham muhim ahamiyatga ega. Onlayn maslahatlar, psixologik testlar va raqamli platformalar psixologik yordam ko'rsatish jarayonini yanada samarali tashkil etishga yordam beradi. Bu esa o'quvchilarning psixologik yordam olish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Shuningdek, maktablarda psixologik treninglar va rivojlantiruvchi mashg'ulotlarni tashkil etish o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bunday mashg'ulotlar o'quvchilarning muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi, stressni boshqarish qobiliyatini oshiradi va o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi.

Ta'lim tizimida psixologik xizmatning samarali faoliyati o'quvchilarning ijtimoiy moslashuviga ham yordam beradi. O'quvchilar jamiyatda faol shaxs sifatida shakllanishi uchun psixologik qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega. Shu sababli maktab psixologlari o'quvchilarning qiziqishlari, qobiliyatlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda faoliyat yuritishi zarur.

Yosh avlodning ruhiy salomatligini ta'minlash jamiyat rivojlanishining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Ta'lim tizimida psixologik xizmatni rivojlantirish orqali o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash, ularning ijtimoiy faolligini oshirish va sog'lom psixologik muhit yaratish mumkin.

Natijada, ta'lim tizimida psixologik xizmat ko'rsatishning yangi strategiyalarini joriy etish o'quvchilarning har tomonlama rivojlanishiga, ularning ruhiy salomatligini mustahkamlashga hamda ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Psixolog o'zining inson xulq atvori va psixik faoliyati, psixik taraqqiyotning yosh qonuniyatlari xaqidagi kasbiy bilimlariga, ularning o'quvchilar va kattalar, tengdoshlari bilan o'zaro munosabat xususiyatlariga, o'quv - tarbiya jarayonini tashkil etishga bog'liqligiga tayanib, bolaga individual yondashuv imkoniyatlarini ta'minlaydi, uning qobiliyatlarini aniqlaydi, normadan chetlashishlarning bo'lishi mumkin bo'lgan sabablarini psixologik-pedagogik korreksiya qilish yo'llarini aniqlaydi. Bu bilan psixologik xizmat maktabda o'quv tarbiya ishining mahsuldorligini oshirishga, ijodiy faol shaxsni shakllantirishga imkon beradi.

Ma'lumki, psixologiya fanida aynan psixologik xizmat muammosiga bag'ishlangan va uning barcha yo'nalishlarini batafsil bayon etishga qodir ilmiy adabiyotlar yetarli bo'lmasa-da, bugungi kunda fan olamida va jamiyat taraqqiyotida psixologik xizmat muammosining zarurligini ko'rsata oluvchi va uning "metodologik ildizlarini" asoslab bera oluvchi ilmiy tadqiqodlarni alohida qayd etish mumkin.

Mazkur adabiyotlarni tahlil qilar ekanmiz, ulardagi psixologik xizmat metodologiyasiga taalluqli ayrim umumiy jihatlarni ijtimoiy psixologiya fani nuqtai nazaridan tadqiq qilishimizga to'g'ri keladi.

Ilmiy adabiyotlardan bizga ma'lum bo'lishicha ijtimoiy psixologik xizmat metodologiyasining umumiy yo'nalishlari G'arb ijtimoiy psixologiya namoyondalari tadqiqotlarini quyidagicha izohlash mumkin: Maslouning fikricha, insonning barcha tug'ma potentsial imkoniyatlari faqatgina ijtimoiy shart-sharoitning yaratilishi bilan ro'yobga chiqishi va kamol topishi mumkin. Albatta, mazkur fikrlarning nechog'lik haqiqat ekanligini bugungi kunda har bir insonning o'ziga xos va uning ijtimoiy taraqqiyotini ta'minlashga xizmat qiluvchi imkoniyatlari ko'lamini o'rganish hamda tarbiyalashni asosiy vazifa qilib olgan psixologik xizmatning tashkil etilishini muntazam kuzatishlarimiz natijalari tasdiqlab turibdi.

O'zbekistonda psixologik xizmat tarkib topishining dastlabki ildizlari va intihosi asrimizning 30-yillaridagi pedologiya fani va pedologik xizmat faoliyatlariga borib taqaladi. Mazkur yillarda ta'lim jarayonini tashkil etish va

rivojlantirish o`quvchi va o`qituvchi faoliyati bilan bog`liq psixologik omillarga asoslangan va bu talaygina yaxshi natijalar ham bergan. Biroq, afsuski, o`sha davrda sobiq ittifoq mafkurasi va xalq ta'limi o`rtasida paydo bo`lgan ayrim ob'ektiv va sub'ektiv ziddiyatlar oqimi umumta'lim maktablari uchun muhim ahamiyat kasb etgan pedologik xizmat ildiziga bolta urdi va uni rasmiy tarzda yo`qqa chiqardi. Natijada, pedagogik psixologiya yo`li bilan bajariladigan barcha ishlar maktabda faqat pedagogik yondashuvlar asosidagina amalga oshirildi.

Psixologik xizmat xodimlari barcha muammolarni hal qilishda bolani har tomonlama va garmonik rivojlanish vazifalariga va uning qiziqishlariga tayanadidlar. Amaliyotchi psixolog o`z faoliyatini pedagogik jamoa va ota-onalar bilan yaqin aloqada amalga oshiradilar. Psixologik xizmat o`z faoliyatida tibbiy, defektologik va boshqa xizmat turlari bilan, bola tarbiyasida yordam ko`rsatuvchi jamoachilik xodimlari bilan yaqin aloqada ish olib boradi. Barcha mutaxassislar bilan munosabat tenglik asosida va fikrlarning bir-birini o`zaro to`ldirishi asosida quriladi.

Umumiy o`rta ta'lim tizimidagi psixologik xizmatning maqsadi-shaxsning har tomonlama garmonik kamoloti, to`laqonli psixologik taraqqiyotni ta`minlovchi qulay shart-sharoitlar yaratishdan iboratdir. Psixologik xizmatda tadqiqot va ta`sir o`tkazish ob`ekti maktabgacha yoshdagi bolalar, o`quvchilar, ota-onalar bo`lib hisoblanadi, ularni alohida yoki guruhshaklda tadqiq qilish mumkin.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ta'lim tizimida psixologik xizmatni samarali tashkil etish o`quvchilarning shaxsiy rivojlanishi, ruhiy salomatligi va ijtimoiy moslashuvini ta`minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Zamonaviy jamiyat sharoitida yoshlarning psixologik ehtiyojlari tobora ortib borayotganligi sababli maktablarda psixologik xizmat faoliyatini yanada takomillashtirish zarur. Maktab psixologi o`quvchilarning individual xususiyatlarini o`rganish, ularning muammolarini aniqlash va psixologik yordam ko`rsatish orqali ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga katta hissa qo`shadi. Psixologik xizmatning yangi strategiyalarini joriy etish, innovatsion metod va texnologiyalardan foydalanish,

o'quvchilar, o'qituvchilar hamda ota-onalar o'rtasida samarali hamkorlikni yo'lga qo'yish ta'lim muassasasida sog'lom psixologik muhitni shakllantirishga yordam beradi. Shuningdek, profilaktik ishlarni kuchaytirish, psixologik treninglar va maslahatlar tashkil etish o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantiradi hamda ularning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi. Shu bois ta'lim tizimida psixologik xizmatni rivojlantirish nafaqat o'quvchilarning ta'lim jarayoniga, balki ularning kelajakdagi hayotiy faoliyatiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bu esa barkamol, mustaqil fikrlaydigan va ijtimoiy faol yosh avlodni tarbiyalashda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
3. Vygotskiy L.S. Psixologiya razvitiya rebenka. – Moskva: Pedagogika, 1991.
4. Davletshin M.G. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2002.
5. G'oziyev E.G. Pedagogik psixologiya. – Toshkent: O'qituvchi, 2005.
6. Nemov R.S. Psixologiya. – Moskva: Vldos, 2003.
7. G'oziyev E.G. Umumiy psixologiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2010.
8. Shoumarov G'.B. Oila psixologiyasi. – Toshkent: Sharq, 2000.
9. Rajabov A. Maktab psixologiyasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2015.
10. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – Toshkent, 2020.